

Recapitulare inițială.....	9
Evaluare inițială	10
Unitatea I. Lumea la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea	11
1. Marile alianțe politico-militare în lume	12
2. Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturile de luptă	15
Studiu de caz: Revoluția Industrială și războiul. Noul armament și victimele lui.....	18
Studiu de caz: Viața în tranșee și „frontul de acasă”	21
Studiu de caz: România și Primul Război Mondial.....	24
3. Tratatul de Pace. Noua hartă a Europei	27
Recapitulare	30
Evaluare.....	31
Unitatea II. Perioada interbelică: o lume în schimbare	33
1. Viața cotidiană: organizarea orașelor lumea rurală, invențiile și viața casnică, divertismentul, sănătatea oamenilor, cultura.....	34
Studiu de caz: Femeia în viața publică.....	37
Studiu de caz: Cinematograful – artă și industrie	39
Studiu de caz: Crize economice	41
2. Cetățean și stat în democrație și în totalitarism	43
Studiu de caz: Un model democratic – SUA.....	46
Studiu de caz: Comunismul. Nazismul.....	49
Recapitulare	52
Evaluare.....	53
Recapitulare semestrială	55
Evaluare semestrială.....	56
Unitatea III. Lumea în război	57
1. Relațiile internaționale. Agresiunea statelor totalitare.....	58
2. Al Doilea Război Mondial: alianțe militare și fronturile de luptă (1939-1945)	61
3. România și al Doilea Război Mondial.....	64
4. Conferința de Pace.....	67

Studiu de caz: Noile mijloace de distrugere a oamenilor	69
Studiu de caz: Viața pe front și în „frontul de acasă”	72
Studiu de caz: Holocaustul.....	75
Recapitulare	77
Evaluare.....	78
Unitatea IV. Lumea postbelică	79
1. Reconstrucție și modele ale dezvoltării economice.	
Viața cotidiană – de la dramele războiului la prosperitate	80
Studiu de caz: Declarația Universală a Drepturilor Omului	83
Studiu de caz: Protestul tinerei generații.....	86
2. Democrație versus comunism – modelele de organizare a statelor. Războiul Rece (1945-1991).....	88
3. Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare.....	91
4. Lumea contemporană: o lume multipolară – globalizarea.	
Noua diversitate culturală și revoluția informațională	94
Studiu de caz: Noile forme de divertisment – jocurile și tehnologia. Consecințe.....	97
Studiu de caz: Terorismul.....	99
Studiu de caz: Migrații în lumea contemporană.....	102
Recapitulare	104
Evaluare.....	105
Recapitulare finală.....	106
Evaluare finală	107
Proiect educațional: Holocaustul în România	109
Dicționar	111

MARILE ALIANȚE POLITICO-MILITARE ÎN LUME

CAUZE

Principiul mobilizării tuturor resurselor umane și materiale, formulat de Carl von Clausewitz (fig. 2), un important istoric prusac, pentru apărarea patriei, precum și dezvoltarea industriei au condus la concluzia că nicio țară nu se află în siguranță, de unde și necesitatea constituirii unor alianțe politico-militare.

Înfrângerea Franței în războiul din 1870-1871, purtat împotriva Prusiei, a creat un curent revanșard, în rândurile francezilor, și dorința de a se proteja de o posibilă viitoare confruntare, în rândurile germanilor. Prin urmare, cancelarul german Otto von Bismarck (fig. 1) a promovat o politică a alianțelor, pentru a o ține pe rivala Germaniei, Franța, în izolare.

Aceasta a încercat, la rândul ei, să iasă din izolarea diplomatică tot prin intermediul unor alianțe.

FAPTE

Alianța celor trei împărați, o alianță politică cu caracter defensiv, a fost constituită în 1873 la inițiativa Germaniei, Austro-Ungariei și Rusiei. Alianța a fost reînnoită în 1881, însă neînțelegerile pe termen lung dintre Rusia și Austro-Ungaria aveau să ducă la apropierea celei dintâi de Franța și la eșuarea scopului inițial al alianței.

Tripla Alianță sau Puterile Centrale a apărut în 1879, inițial printr-un tratat încheiat între Austro-Ungaria și Germania. În 1882, Italia, care avea relații tensionate cu Franța, se alătură acestei înțelegeri, punându-se astfel bazele Triplei Alianțe. România, care se temea de expansionismul rus, s-a aliat cu Germania și Austro-Ungaria, în 1883, și apoi cu Italia, în 1888. Deci, țara noastră s-a alăturat Triplei Alianțe.

Tripla Înțelegere sau Antanta s-a constituit în urma încheierii unor tratate separate între Franța, Rusia și Marea Britanie. Mai întâi a fost creată alianța franco-rusă (1891-1893), prin semnarea unor acorduri care prevedeau ajutor militar reciproc în cazul în care unul dintre state era atacat de Tripla Alianță. Aceasta a fost urmată de acordul dintre Marea Britanie și Franța (1904) și de cel dintre Marea Britanie și Rusia (1907).

CONSECINȚE

Cursa înarmărilor a fost declanșată de creșterea tensiunilor dintre statele membre ale celor două alianțe, care cheltuiau sume impresionante pentru a deține arme și tehnică militară mult mai performante decât rivalele lor.

Crizele politico-militare au fost rezultatul firesc al apariției celor două blocuri politico-militare. Situații deosebit de tensionate au fost cele două crize marocane (1905-1906, 1911), care au dus la înrăutățirea relațiilor franco-germane. Cel puțin la fel de gravă a fost și criza bosniacă (1908), provocată de anexarea Bosniei-Herțegovina de către Austro-Ungaria, stat ce administra această provincie încă din 1878.

Războaiele Balcanice, desfășurate în 1912-1913, au contribuit și mai mult la sporirea tensiunilor dintre marile puteri, care amenințau să degenereze într-un război general. În Primul Război Balcanic (1912-1913), Imperiul Otoman a fost învins de către Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegru. Al Doilea Război Balcanic (iunie-iulie 1913) a opus Bulgaria unei coaliții alcătuite din România, Serbia, Muntenegru, Grecia și Imperiul Otoman. Înfrântă, Bulgaria a fost nevoită să încheie pacea, tratatul fiind semnat la București (10 august 1913). În urma acestui tratat, România avea să obțină Dobrogea de Sud (Cadrilaterul).

Fig. 1. Otto von Bismarck, cancelar al Germaniei (1871-1890)

Fig. 2. Carl von Clausewitz (1780-1831), fost ofițer prusac, specialist în strategie militară

APLICAȚII

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A. „Art. 2: Dacă România va fi atacată fără ca din partea ei să fi existat vreo provocare, Austro-Ungaria va trebui să-i acorde în timp util ajutor și asistență împotriva agresorului. Dacă Austro-Ungaria ar fi atacată în aceleași împrejurări în vreuna dintre zonele statelor sale limitrofe, va fi de îndată *casus foederis* pentru România.”

Din Tratatul de alianță dintre România și Austro-Ungaria (30 octombrie 1883)

- B. „Guvernul român a prevenit la timp guvernul bulgar că dacă aliații balcanici s-ar afla în stare de război, România n-ar putea păstra rezerva ce-și impusese până acum în interesul păcii, și s-ar putea vedea silită să intre în acțiune. (...) În fața acestei situații, guvernul român a dat ordin armatei de a intra în Bulgaria.”

Din declarația de război adresată Bulgariei de către România (10 iulie 1913)

1. Sursele A și B reprezintă documente oficiale sau neoficiale?
2. Tratatul, încheiat în 1883, apăra România de pericolul:
a. bulgar;   b. sârb;   c. rusesc.
3. Caută pe internet semnificația sintagmei *casus foederis*.
4. La ce război, în care a participat și România, face referire sursa B?

II. Citește textul lecției, studiază harta de mai jos și alege varianta corectă de răspuns.

Fig. 3. Europa în anul 1914

ȘTIAI CĂ...

...Dobrogea de Sud (Cadrilaterul) avea în componență județele Caliacra și Durostor?

...al Doilea Război Balcanic a grăbit detașarea României de politica Puterilor Centrale?

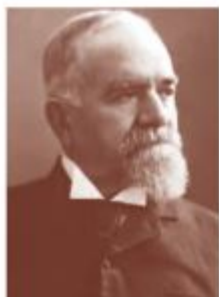

Fig. 4. Titu Maiorescu, prim-ministru al României în timpul celui de-al Doilea Război Balcanic

1. Tripla Alianță era alcătuită din:
a. Marea Britanie, Franța, Rusia; b. Olanda, Belgia, Elveția; c. Germania, Austro-Ungaria, Italia.
2. Tripla Înțelegere era alcătuită din:
a. Marea Britanie, Franța, Rusia; b. Olanda, Belgia, Elveția; c. Germania, Austro-Ungaria, Italia.
3. România era aliată cu:
a. Tripla Alianță; b. Tripla Înțelegere.
4. Tripla Înțelegere mai era cunoscută și sub numele de:
a. Puterile Centrale; b. Antanta.

IDEI ESENȚIALE

- Tensionarea relațiilor europene, precum și politica de izolare promovată de unele puteri de pe continent au impus necesitatea constituirii unor alianțe politico-militare.
- Cancelarul german Otto von Bismarck a promovat ideea unui sistem de alianțe care să mențină echilibrul european.
- Anul 1882 a marcat constituirea Triplei Alianțe (Puterile Centrale).
- În 1907, a luat ființă Tripla Înțelegere (Antanta).

VOCABULAR

alianță – înțelegere politică între două sau mai multe state pentru a face față unei amenințări comune

cursa înarmărilor – competiție între state sau grupuri de state (alianțe) pentru a obține superioritatea în ceea ce privește numărul de soldați și dotarea cu armament

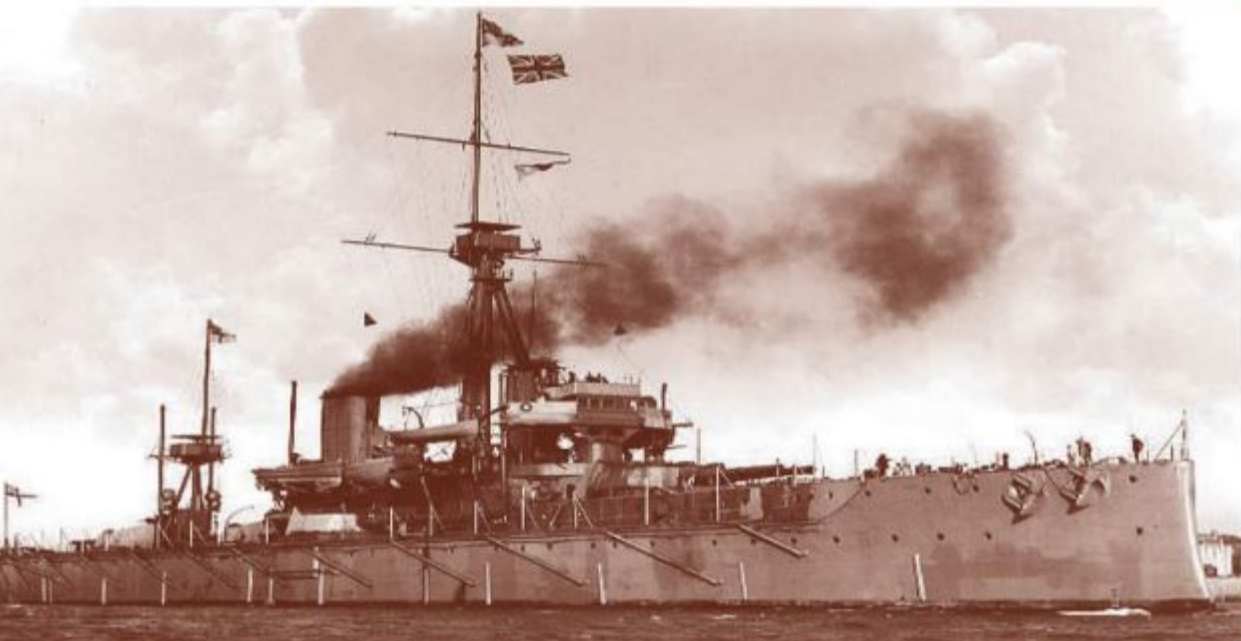

Fig. 5. HMS Dreadnought, primul cuirasat modern, un simbol al cursei înarmărilor, lansat la apă în 1906

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL. EVOLUȚIA ALIANȚELOR. FRONTURILE DE LUPTĂ

CAUZE

Cursa înarmărilor a făcut ca statele membre ale celor două alianțe politico-militare să fie pregătite de război, iar planurile de luptă să fie realizate până în cele mai mici detalii. Pe de altă parte, rivalitățile navală anglo-germană, dar și cea terestră franco-germană alimentau tensiunile și creșteau riscul izbucnirii unui război de amploare. Aceste rivalități erau întreținute și de naționalismul exagerat, care era promovat, mai ales, prin sistemul educațional. Germania era nemulțumită și de faptul că pornise cu întârziere construcția unui imperiu colonial și, prin urmare, nu deținea teritorii importante precum Franța și Marea Britanie. Se poate spune că tensiunile politico-militare erau dublate de interese de ordin economic.

FAPTE

Primul Război Mondial a izbucnit la 28 iulie 1914, când Austro-Ungaria a declarat război Serbiei. Cauza imediată a acestui război a reprezentat-o asasinarea **arhiducelui** Franz Ferdinand, moștenitorul tronului austro-ungar, pe când se afla într-o vizită la Sarajevo (fig. 1). Asasinul, Gavrilo Princip (fig. 2), un student naționalist sârb-bosniac, se pare că avea legături cu armata sârbă, de unde și ideea că Serbia s-ar fi aflat în spatele acestui atentat.

În 30 iulie 1914, Rusia amenința cu mobilizarea trupelor, iar Germania a reacționat cu rapiditate în sprijinul aliatului austro-ungar. Astfel, la 1 august 1914, Germania declara război Rusiei, iar două zile mai târziu și aliatei acesteia, Franța. Pentru atacarea celei din urmă, trupele germane au încălcat neutralitatea Belgiei, ceea ce a determinat intervenția Marii Britanii (4 august 1914). În decurs de doar câteva zile, o situație delicată ce putea fi rezolvată pe cale diplomatică a degenerat într-un război de amploare.

La începutul războiului, de partea Antantei luptau Rusia, Franța, Marea Britanie, Belgia, Serbia și Muntenegru, iar de cealaltă parte se aflau Puterile Centrale. Războiul s-a extins din 1914 până în 1918, timp în care au intervenit în război și alte state. Astfel, aveau să intre în conflict de partea Antantei: Japonia (1914), Italia (1915), Portugalia (1916), România (1916), SUA (1917) și Grecia (1917), în timp ce Puterilor Centrale li s-au alăturat Imperiul Otoman (1914) și Bulgaria (1915).

Încă din 1914 s-au conturat trei mari fronturi în Europa: Frontul de Vest (Franța, Marea Britanie și Belgia contra Germaniei), Frontul de Est (Rusia împotriva Germaniei și Austro-Ungariei) și Frontul de Sud (Austro-Ungaria contra Serbiei și Muntenegrului). Pe parcursul războiului au existat și fronturi secundare: în Asia de Est (Japonia contra trupelor germane), în Africa (unde Germania deținea câteva colonii), în Orientul Apropiat (unde britanicii sprijiniți de arabi i-au respins pe turci), precum și un front naval, preponderent în Oceanul Atlantic. Intrarea Italiei în război, în 1915, a deschis un nou front în zona Alpilor.

În final, superioritatea materială și militară a Antantei și-a spus cuvântul. Primul Război Mondial avea să se încheie la 11 noiembrie 1918, prin Armistițiul de la Compiègne, și marca victoria statelor aliate ale Antantei asupra Puterilor Centrale.

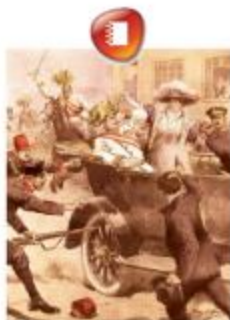

Fig. 1. Atentatul de la Sarajevo, 28 iunie 1914

Fig. 2. Gavrilo Princip, asasinul arhiducelui Franz Ferdinand

PRINCIPALELE BĂTĂII DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Fig. 3. Soldați englezi în tranșee în timpul Bătăliei de pe râul Somme (1916)

Denumire	Oponenți	Rezultat
Marna (septembrie 1914)	Francezi <i>versus</i> germani	Victorie franceză
Tannenberg (septembrie 1914)	Ruși <i>versus</i> germani	Victorie germană
Gallipoli (1915-1916)	Franco-britanici <i>versus</i> turci	Victorie turcă
Verdun (1916)	Francezi <i>versus</i> germani	Victorie franceză
Somme (1916)	Franco-britanici <i>versus</i> germani	Victorie germană
Mărășești (1917)	Români și ruși <i>versus</i> germani și austro-ungari	Victorie româno-rusă
Amiens (1918)	Antanta <i>versus</i> Germania	Victorie a Antantei

CONSECINȚE

Primul Război Mondial s-a soldat cu pierderi de vieți omenești și materiale enorme. Aproximativ 15 milioane de oameni și-au pierdut viața, iar peste 20 de milioane au fost răniți. Sistemul economic mondial a fost bulversat, iar Europa a pierdut supremația economică în favoarea SUA. Harta politică s-a modificat prin dispariția a patru mari imperii: german, austro-ungar, rus și otoman. Situația dezastruoasă a favorizat în Rusia preluarea puterii de către comuniștii conduși de Lenin, în urma unui sângeros război civil.

APLICAȚII

I. Citește textul lecției, studiază harta de mai jos și rezolvă, pe caiet, cerințele.

1. Completează pe caiet tabelul de mai jos cu informațiile corecte. Numește statele neutre utilizând un atlas geografic.

Puterile Centrale	Antanta	State neutre
.....	.....	.....

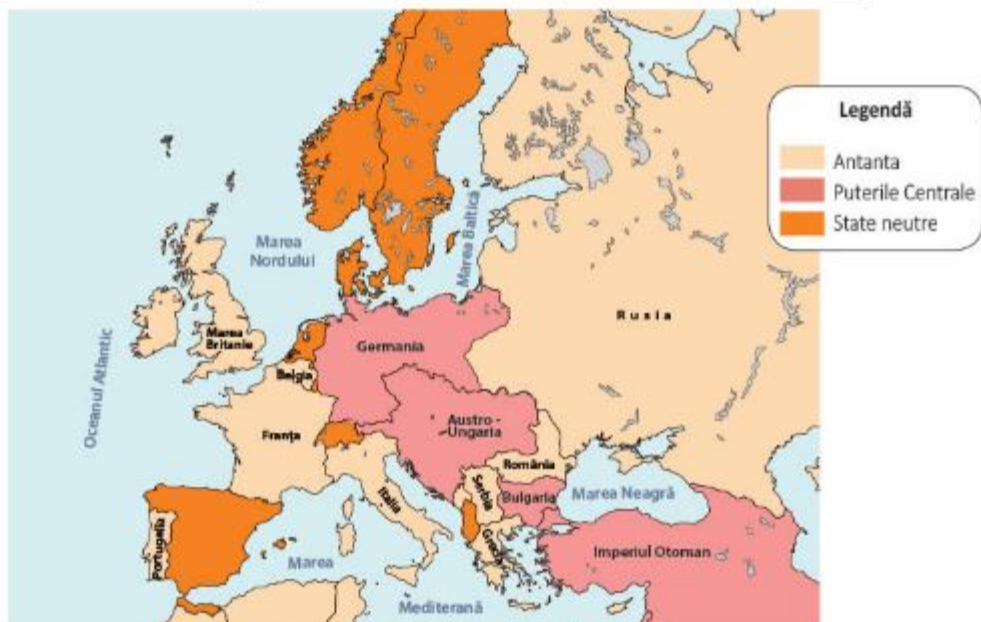

Fig. 4. Europa în timpul Primului Război Mondial (1914-1918)